



כניסת שבת: 17:13  
ציאת השבת: 18:18  
לדעת ר"ת: 18:52

# אורי וישעי



ראש חודש אדר השני, יהיה  
ביום ראשון ולמחרתו ביום שני  
המולד יהיה בליל שבת קודש שעה 24:00 ושבעה חלקים

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים ז"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א  
עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה 050-6229335 או בדוא"ל: [alon@shtaygen.co.il](mailto:alon@shtaygen.co.il)



## עטרת פז



פרשה פקודי היא החותם של ספר הגאולה, ספר שמות, ובפרשה זו דנה תורתנו הקדושה בסיום בנין המשכן, ורבותינו הקדושים כתבו שהתורה רמזה על שני בתי המקדש שהיו ונחרבו, בית ראשון החזיק ארבע מאות ועשר שנים (גימטריא "משכן") ובית המקדש השני החזיק ארבע מאות ועשרים שנה (גימטריא המשכן" עם חמש האותיות) אולם המתבונן במלאכת המשכן ובנייתו יראה, שהכל הוקם על ידי נדבותיהם של עם קדוש, בני אברהם יצחק ויעקב, שכולם רחמנים וגומלי חסדים. גברים, נשים וטף, כולם נרתמו לעבודת הקודש, ואפילו הנשים נתנו את המראות בהן היו מתקשטות. וכל מה שיכלו לתת מסרו באהבה ובשמחה לבנין המשכן.

מעלת גמילות חסדים גדולה היא מאוד, ואפילו כשאדם נותן מלחמו. וזהו מאמר חכמינו זיכרונם לברכה: "המלווה לעני בשעת דחקו פרוש כשהוא עצמו (הנותן) דחוק, ועם כל זה הוא מלווה לחברו, הרי הוא גומל חסדים אמיתי, ורמזו עוד בפסוק: "מאשר שמנה לחמו והוא ייתן מעדני מלך", אדם לעצמו מסתפק בלחם, אך לאחרים הוא ייתן מעדני מלך. (עין פירוש הבא"ח)

במדרש מובא מעשה ברבי עקיבא וחבריו, שהלכו לעיר אחת למטרת צדקה וחסד, ועברו מבית לבית לזכות את יהודי העיר בצדקה. והנה כשהגיעו לבית אחד עמדו מחוץ לדלת ושמעו את בעל הבית אומר לבנו, שיביא את הירק הכי זול שבחנות.

כשמעו זאת החכמים הלכו משם, משום שחשבו לעצמם: אם אדם זה מקמץ להוצאותיו, על אחת כמה וכמה שלא ייתן צדקה. לאחר כמה ימים עברו וראו את אותו אדם חורש בשדהו. שאל אותם העשיר: מדוע דילגתם על ביתי, ולא באתם לגבות גם ממני כסף לצדקה? התבייש רבי עקיבא וחבריו לספר לו. אך כשראו שאין להם בררה ספרו לו שעברו ליד דלת ביתו ושמעו מה שצווה על בנו, ולכן אינם רוצים להטריח עליו וכו. צחק העשיר ואמר להם: "להוצאות ביתי רשאי אני לקמץ אך לא לצדקה, ולכן לכו לביתי ואמרו לאשתי לתת לכם סל מלא דינרי זהב". התפלאו רבי עקיבא וחבריו על הסכום הגדול שהפריש לצדקה, הלכו לביתו בהתפעלות רבה. כשמעו האשה את רצון בעלה שאלה את החכמים: "האם אמר לכם מידה גדושה או מחוקה?" ענו לה שאינם יודעים, כי לא פרש כלום. נכנסה האשה והביאה סל מלא דינרים, ואמרה להם: "אם התכוון בעלי למידה גדושה, הרי לכם מידה גדושה, ואם נתכוון בעלי למידה מחוקה, הרי התוספת ממני ושיווירד לי הסכום מכתובתי שקצב לי ביום חופתי". התפעלו החכמים ממידת הגמילות חסדים של האיש והאשה, וכשספרו לו את דברי אשתו, הכפיל לה את סכום כתובתה מחמת צדקותה.

### "ויהי בחדש הראשון... הזקם המשכן. ויקם משה את המשכן"

מדוע היה צריך משה לבנות את המשכן לבדו מבלי שייסיעו אותו בני ישראל, וקושיא שניה מדוע בהקמת המשכן הקים המשכן ופירקו משה מחדש כל יום משבעת ימי המילואים, וקושיא שלישית ואחרונה מדוע הכפל לשון "משכן" "משכן". מצאתי תירוצים עמוקים בספר פחד דוד [לגר"ד פינטו שליט"א] המתרץ בטוב טעם ודעת:

א] מאחר והמשכן דומה בבחינת אדם, רצה משה רבנו כי על ידי בניית המשכן להחזיר אמונה בקרב בני ישראל, ואת זה יכל רק משה לבדו לעשות, אך בכל זאת נחשב לעם ישראל שהם גם השתתפו במלאכת בניית המשכן, שכן שלוחו של אדם כמותו.

ב] משה בנה את המשכן במשך שבוע ימים לרמוז לאדם על בניית המשכן הפנימי שבתוכו "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" נאמר "בתוכם" ולא בתוך "בית המקדש", וחז"ל הורו אותו שכל ימי השבוע מקבלים שפע משבת קודש, עיני בסה"ק 'בן איש חי', המדבר מעניין זה.

ג] לקושיא האחרונה מדוע כפלה התורה "משכן" "משכן" לומר לנו שעיקר מטרת המשכן, היא משכן העדות, שיהיו מרוכזים שם כל תרי"ג המצוות שחב אותם האדם היהודי. (אריג פז כת"י)

### ארבעת השבתות

חז"ל הורו לנו לקרוא בארבע שבתות הסמוכים לאירועים חשובים בעם ישראל, את ארבע פרשיות (ש"ע או"ח סי' תרפה) וסדרן: שקלים, זכור, פרה והחודש, ויש לנו להבין בטעם הסדר הזה דווקא שהורו חז"ל, ולהבין בקשר שבין ארבעת הפרשיות, כלימוד לכל איש ישראל.

בתחילה **פרשת שקלים**, לפני ר"ח אדר לידע שהתורה עיקר והכסף הוא טפל, ועל האדם לתת מחצית, דבר לא שלם, שכן העשיר לא ירבה והדל לא ימעט, במצווה זו כולם שווים, והחצי השני של השקל יתן אותו לעני כדי שגם העני יתעלה גם כן, ולא ירגיש חסרון בכך שהוא מביא מעט, והעשיר הרבה לפיכך גרמה התורה לאחידות בין כל השכבות שעם ישראל (דהרי בני מלכים הם) וציוותה העשיר לא ירבה וכו'. ואחרי זה באה לנו **פרשת זכור**, שתמיד באה לפני ימי פורים, להזכיר לאדם זאת כי עליו להעניק מכספו לעניים ומתנות לאביונים, (כמאמר המגילה) וידע שהתורה עיקר, שידוע כי המן הרשע שקל שקלים וקטרג על בני ישראל שהם שונים וחלילה אין להם תורה (מגילה יג:), אבל המחצית השקל הכריעה אותו (שם), והתורה הקדימה שקלי ביהמ"ק לשקלי אותו רשע, ואם ידע האדם כל זאת ויבין שהעיקר התורה והכסף הוא טפל אכן הוא לטהרה, והיא **פרשת פרה**, ומוריד מעליו חרון אף, (רמז ר"ת "פרה אדומה" "אף"), שידוע שהפרה האדומה מכפרת על עוון העגל, ונטהר אנו מכל הבלי העולם הזה, ויודע שהכסף והגשמיות הוא טפל, ובכך מגיע לטהרה, שלולא טהרת אפר פרה לא ניתן לטהר. ומכאן מגיע ל**פרשת החודש**, להתחדשות, כי אחרי הטהרה יכול להתחדש ולידע שהכסף טפל הוא, וכל זאת מתוך נסים כמו בני ישראל בקשרם את השה למיטה כשהיו במצרים, נעשה נס ומצרים לא עשו להם מאומה, כך כל אדם שעוסק בתורה ובמצוות ועושה אותם עיקר ואת הכסף טפל, אז ה' יתברך עושה לו נסים ונפלאות וברכה מרובה שורה בכל מעשה ידיו. (ע"ז יט:)

וד' הפרשיות הם הכנה לחודש ניסן, ראש חודשים, ראשון הוא לכם, כי לאחר שזוכר ונטהר ומתקדש ואינו שוכח הזולת הריהו מתחדש לטובה, ובדאי ראוי הוא לגאולה אמיתית מיצר הרע שהרי עוסק בתורה ויכול לומר האדם בהגדה, "שפוך חמתך", כי מתוך ההכנה הקדושה מגיע הוא לשלמות בגשמיות וק"ו ברוחניות. (מעובד ע"פ הספר פחד דוד).



# הליכות מלכי

## הלכות ברכת הגומל (3)

**שנינו** בגמרא סוכה (דף לה:): אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: מניין לשומע כעונה דכתיב (מלכים ב כב, טז) אַתְּ פֶלֶךְ דְּבָרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר קָרָא מְלֶכֶךְ יְהוּדָה וְכִי יֵאשְׁהוּהוּ קְרֵאן? והלא שפן קראן, דכתיב וַיִּקְרָאֵהוּ שָׁשָׁן, לְפָנָי הַמֶּלֶךְ (שם, י) אלא מכאן לשומע כעונה. ע"כ. ופרש"י "וכן למתפללין בצבור ושליח צבור אומר קדיש או יהא שמייה רבא ישתקו בתפלתן וישמעו בכוונה, והרי הן כעונין, וגו'". ע"כ למדונו רבותינו כלל לכל דיני התורה התלויים באמירה, כגון ברכת המזון וכדומה, שדין השומע את הברכה, כדין העונה. ולמשל, אדם הבא לברך על איזה פרי ברכת בורא פרי העץ, וגם חברו בא לאכול פרי ולברך בורא פרי העץ, יכולים שניהם לצאת ידי חובת הברכה בברכתו של אחד מהם, שיברך הוא, ויכווין להוציא את חברו השומע ידי חובה. וכן המנהג בקידוש של ליל שבת, ובברכת המוציא של שבת, שראש המשפחה מברך על היין והפת, והכל עונים אחריו אמן, וטועמים מן היין או הפת, ואינם מברכים שוב, לפי שנפטרו כבר בברכתו של בעל הבית ויצאו ידי חובת הברכה.

**ובדין** ברכת הגומל, באם יש בבית הכנסת יותר מאדם אחד המחויב בברכת הגומל, אין צורך שיבואו כל אחד ואחד ויברכו לעצמם, אלא יברך אחד המחויבים, ויכווין להוציא את חבריו ידי חובת הברכה, וממילא נפטרו בברכתו כל השומעים המחויבים בברכה זו, ואינם מברכים שוב. וכן נוהגים בהרבה בתי כנסיות של בני ספרד, הנוהגים לברך ברכת הגומל על נסיעה מעיר לעיר (כל ששהו יותר משבעים ושנים דקות בדרך שבין שתי הערים), כאשר בזמנינו מצוי הדבר לרוב שיש בבית הכנסת כמה אנשים המחויבים לברך ברכת הגומל, לא מטריחים את הציבור שכל אחד ואחד ישמיע את ברכתו, אלא עומד אחד המחויבים בברכה זו ביום שבת בסמוך לספר התורה, ומכריז הרב או החזן שכל מי שמחויב בברכת הגומל ייתן אל לבו לצאת ידי חובתו בברכה זו, וכן ייתן המברך את דעתו על כך שהוא מוציא את כולם ידי חובתם, ודי בזה. כי דין השומע כדין העונה ממש. וזו לשון מרן השלחן ערוך (סי' ריט) בזה: "אם בירך אחד הגומל, ונתכוון להוציא את חברו, ושמע חברו וכיון לצאת, יצא אפילו בלא עניית אמן". והוסיף על כך הרמ"א בהגהתו: כיון שהמברך גם כן חייב, יצא האחר בלא עניית אמן". ע"כ. ומעם הדבר שצריך השומע לכוון לצאת ידי חובתו, הוא מחמת דין "מצוות צריכות כוונה", ועל כן העושה מצוה בלא כוונה כלל, לא יצא ידי חובתו (אם כי יש בזה הרבה פרטי דינים שלא נעמוד עליהם כעת), ולכן השומע שהוא מקיים מצוה בברכה זו, אינו יכול לצאת ידי חובה אם לא נתן דעתו לכך שבשמיעתו הוא יוצא ידי חובת הברכה. ומהיות טוב זה שרוצה להפטר בברכת חברו, יעמוד ויתכוון לצאת ובודאי המברך יכווין להוציא, כך שמעתי בשם הגר"מ מאזוז שליט"א.

**וכך** מתאר הגאון החתם סופר בספר הזיכרון שלו, כי כאשר נעשו נסים גדולים לו ולבני קהילתו בימי מלחמת נפוליון, שניצלו מהמלחמה שרבים חללים הפילה כנודע, כתב: וביום הכניסה עליתי לתורה ובירכתי הגומל בלשון רבים, ואנשי הקהל שהיו עמי ענו אחרי בלשון רבים, מי שגמלנו כל טוב הוא יגמלנו כל טוב סלה.

**עוד** נוסף, מי שהיה חייב בברכת הגומל, ובירך ויצא ידי חובתו, אינו רשאי לברך שנית כדי לפטור את חברו.

בקשב רב ישבו הילדים מול מורם ורבם, אשר לימים התפרסם כאדמו"ר, האדמו"ר רבי חיים מצ'רנוביץ (בעל ה'סידורו של שבת'). הרבי הקריא את הגמרא הדורשת על הפסוק (דברים טו יא) "פָּתַח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לְאָחִיךָ לְעֵנִיךָ וּלְאֵבִינְךָ בְּאֶרְצְךָ" שאם העני מבקש שוב צדקה אחרי שכבר קיבל, חייב האדם לתת לו בכל פעם שוב ושוב ואפילו מאה פעמים. הרבי שהיה ידוע בהתלהבותו הרבה חזר בהתלהבות מספר פעמים על דברי המדרש (ספרי דברים): "ואפילו מאה פעמים, אפילו מאה פעמים".

אחד הנערים ששמו בנימין, אשר ישב מול הרב היה נראה כי התלהבותו של הרב קצת מוגזמת שהרי ברור כי אף אחד לא יתן לעני צדקה מספר כה רב של פעמים, ובנימין היה בטוח כי בשעת מבחן גם הרב לא יעמוד בדרישה זו. מחשבה זו החלה לנקר במוחו עוד ועוד עד שלא הצליח להתרכז בלימודו.

בשעת הצהריים כשהלכו הנערים לביתם לסעוד את לבם, פנה בנימין אל אביו והזכיר לו כי מתקרב יום התשלום החודשי למלמד. האב הוציא מיד ממגירת שולחנו דינר זהב ונתנו לבנימין על מנת שיתנו למלמד כשכר לחודשיים הקרובים. בדרך חזרה לתלמוד תורה עבר בנימין בשוק הגדול ופרט את המטבע היקר למאה פרוטות. לאחר מכן ניגש לאחד מהעניים פושטי הידיים, והציע לו עבודה קלה ומשתלמת. הוא אמר לעני כי אם יבוא לבית הרבי ויבקש ממנו צדקה מאה פעמים שוב ושוב, ירוויח צדקה מרובה, ובנימין יוסיף לו עוד שתי פרוטות כשכר טירחה.

לעני נראה העניין קצת משונה, אולם שתי הפרוטות שיקבל כשכר שיכנעו אותו להסכים. בנימין רץ במהירות לתלמוד תורה, ולפני תחילת השיעור נתן לרב את מאה הפרוטות. מספר דקות לאחר מכן דפק העני על הדלת וביקש צדקה. הרבי חייך אליו ונתן לו פרוטה מהפרוטות שזה עתה קיבל. כעבור דקה דפק שוב העני וביקש צדקה, והרבי בעיניים מאירות נתן לו שוב פרוטה, וכך נשנה הדבר מאה פעמים אל מול עיניהם המשתאות של הנערים. אחד הנערים הרהיב עוז ושאל את הרבי: "הרי זו משכורתו של הרב, איך נתן את כולו כצדקה לעני אחד טרדן?"

הרבי הרים את עיניו ואמר: "וכי לא כך למדנו היום שהתורה מצווה עלינו 'אפילו מאה פעמים'?" בנימין כששמע זאת פרץ לפתע בבכי תמרורים כשחרטה עצומה ממלאת את ליבו. הרבי לקחו והרגיעו, ובנימין בעיניים מושפלות ובקול חנוק ושקט אמר כי כל העניין לא היה אלא בשביל לנסות את הרבי, האם אכן יקיים את אשר הוא מלמד. הרבי לקח את בנימין, חיבקו בחום ואמר לו: "דע לך, כי במה שכתוב בתורה שצריך לקיים לא שייך אצלי כלל ניסיון, וכי יעלה על הדעת כי מצוה מפורשת הכתובה בתורה לא אקיים?" אביו של בנימין שהגיע בינתיים הוציא מכיסו זהוב נוסף, נתנו לרבי במקום הזהוב שהפסיד, ואמר כי השיעור שבנו קיבל זה עתה שווה לפחות זהוב, אם לא יותר

עלון זה יוצא בתרומת הגבירים היקרים החפצים בעילום שם, וברכתי שגורה להם, שה' ישלם פועלם, ותהי משכורתם שלמה מאת הבורא יתברך, העורך